

Wijk bij Duurstede
Cothen
Langbroek

Thema
**Levend
Erfgoed**

Zaterdag 9 sept 2023

www.openmonumentendag.nl

Levend Erfgoed is het thema voor 2023

Beste lezer, Het is dit jaar 20 jaar geleden dat het UNESCO Verdrag voor de Bescherming van het Immaterieel Cultureel Erfgoed werd gesloten. Culturele gebruiken, tradities en ambachtelijke vaardigheden die mensen van huis uit hebben meegekregen, die zij zich eigen hebben gemaakt en die zij op hun beurt weer willen doorgeven. Dit immateriële erfgoed is voortdurend in beweging en verandert mee met de tijd.

Wijk bij Duurstede, Cothen en Langbroek hebben een rijke traditie en dat laten we zien tijdens Open Monumentendag. Deze dag staat dan ook vooral in het teken van activiteiten en lezingen. De Vikingmarkt wordt gehouden op de Mazijk, op Kasteel Duurstede gaat u op in het weelderige leven aan het hof van David van Bourgondië, bisschop van Utrecht van 1456 tot 1496. De tuin bij Kasteel Rhijnestein is open en vaar een stukje mee met de Krommerijnder. Bezoek de 100-jarige steenfabriek De Bosscherwaarden. Of sluit aan bij de stadswandeling. Meer weten over Paleografie, het lezen van oude handschriften? Ga zelf aan de slag in de Grote Kerk.

Het wordt een dag vol interessante lezingen, bijvoorbeeld over de biercultuur, het vieren van carnaval, over het Zocherpark bij Kasteel Duurstede, boerderijen en hun bewoners. In de Hervormde Kerk in Langbroek is een foto-expositie en een lezing over de pastorie. Bij de brandweer in Cothen/Langbroek alles over de griendcultuur en het blussen van rieten daken. En er is op verschillende plaatsen muziek.

Neem de tijd en geniet van al het moois dat Wijk bij Duurstede, Cothen en Langbroek te bieden hebben.

Comité Open Monumentendag
Wijk bij Duurstede

Monumenten Wijk bij Duurstede

- 1 Grote Kerk**
Markt 22
- 2 Dorestad Vikingmarkt**
Mazijk
- 3 Rooms Katholieke Kerk**
Klooster Leuterstraat 35
- 4 Kasteel Duurstede**
Langs de Wal 6-7
- 5 Steenfabriek De Bosscherwaarden**
Lekdijk West 28
- 6 Molen Rijn en Lek**
Dijkstraat 29
- 7 Bierbrouwerij, stadswandeling en Petit Montmartre**
Binnenstad/Veldpoortstraat 15
- 8 Café 't Hoff**
Markt 15A

Plattegrond
vind je in het
midden van het
boekje.

Eventuele wijzigingen
in het programma en
aanvangstijden zijn
voorbehouden.

Monumenten Langbroek

- 9 Hervormde Kerk Overlangbroek**
Langbroekerdijk B30
- 10 Kasteel Zuilenburg**
Langbroekerdijk B32
- 11 Hervormde Kerk van Nederlangbroek**
Brink 8
- 12 Brandweerkazerne Cothen/Langbroek**
Cothenweg 14

Monumenten Cothen

- 13 Protestantse Kerk**
De Brink 9
- 14 Tuin Kasteel Rhijnestein**
Rhijnestein 1-2
- 15 Molen Oog in't Zeil**
Molenplein

Thema

Levend Erfgoed

Zaterdag 9 sept 2023

8 monumenten
opengesteld in
Wijk bij duurstede

1 Grote Kerk Markt 22

Naast het Oude Raadhuis is op de Markt de Grote Kerk ofwel Kerk van Johannes de Doper de blikvanger en een baken. Toen Wijk bij Duurstede in 1300 stadsrechten kreeg en ook stads-muren, was dat de reden voor de bouw van een nieuwe kerk op het Marktplaats. De kerk werd in 1365 ingewijd. In 1579 brandden koor en schip uit en gingen ook de graven van de bisschoppen David en Philips van Bourgondië verloren. In de kerk bevindt zich een orgel uit 1540. Er is een aantal muurschilderingen te bewonderen die in de 16e eeuw zijn aangebracht. De preekstoel dateert uit 1793.

Activiteiten

Open 10.00 tot 17.00 uur. De toren kan worden beklommen vanaf 11.00 uur. *Aanmelden is verplicht en kan voor in de kerk, dit i.v.m. veiligheid en controle.* Ieder uur luidt het Klokkenluidersgilde de klokken. Pim Schipper verzorgt het orgelspel van 11.15 tot 11.45 uur en van 13.15 tot 13.45 uur. Een strijkkwartet speelt vanaf 16.00 uur. Ook zijn er rondleidingen. Het Regionaal Archief laat bezoekers kennis maken met 'oude handschriften'. Schrijf je naam in 17e-eeuws handschrift op een ansichtkaart die je natuurlijk mee mag nemen. **Restaurant Sempre Lui** biedt deze dag een 'Toren-lunch' aan, een Piegata naar keuze met een gratis drankje.

2 Mazijk Dorestad Vikingmarkt

In een Middeleeuwse stad als Dorestad zal er gemiddeld twee tot drie keer per week markt zijn geweest. Hier werden alledaagse spullen zoals eten en drinken verhandeld. Maar ook niet alledaagse goederen zoals stoffen, sieraden en andere luxe artikelen. Ambachtslieden lieten het publiek vaak kennismaken met hun vakmanschap. Ook dit jaar is de Vikingmarkt terug in Wijk bij Duurstede, nu met nog meer kramen. De handelaren bieden hun waar aan en tonen hun ambachten. Kom de sfeer van die tijd proeven!

Activiteiten

Open zaterdag en zondag van 11.00 tot 16.00 uur. De markt vindt plaats op de Mazijk. Dit marktje geeft een uniek inkijkje in de geschiedenis van Dorestad. Ook de VVV en Museum Dorestad staan op de Vikingmarkt met een kraam.

3 Rooms Katholieke Kerk

Klooster Leuterstraat 35

Deze rooms Katholieke Kerk St. Jan Baptist verrees in 1826 in dit deel van Wijk bij Duurstede, aan de oostzijde van waar ooit het Kloostercomplex Klooster Leuter was gelegen. De kerk werd gebouwd onder toezicht van Rijkswaterstaat en staat bekend als Waterstaatskerk. Deze stijl kenmerkt zich door een efficiënte neoclassicistische bouw met neogotische versieringen. De toren werd al snel in de volksmond De Peperbus genoemd. In 1907 kreeg de kerk een nieuw koor en dwarschip. In de jaren dertig werd het waterstaatsgedeelte afgebroken en vervangen door een nieuw schip met toren.

Activiteiten

Lezing over Kasteelpark Duurstede – Het Zocherpark - door Wendy Gerrits om 14.00 en 15.00 uur. Als opvallend element ligt in het rivierenlandschap een bos en als je goed kijkt is boven het bos nog het puntje zichtbaar van een toren. Waarom staat daar een toren en wat was er eerder: het bos of de toren? En is het bos wel een bos. Naar aanleiding van recent tuinhistorisch onderzoek van bureau Debie & Verkuijl duiken we de geschiedenis van het kasteelpark in.

Carnaval is een katholiek feest. Ook Wijk bij Duurstede en Cothen kennen hierin een lange traditie. Karnavalsvereniging De Kaieschaiters vertelt over de drie locaties van de karnavals weekenden: van Veilinghal naar Hordenhal naar Mariënhoeve. Carnavalsvereniging De Brienkneuters geeft de geschiedenis weer. Geniet van mooie verhalen en filmmateriaal van beide verenigingen om 10.00 en 11.00 uur.

4 Kasteel Duurstede Langs de Wal 6-7

Kasteel Duurstede is een van de oudste kastelen in het gebied van Wijk bij Duurstede, waarschijnlijk gesticht rond 1250 door Zweder I van Zuylen van Abcoude, lid van een van de belangrijkste families in het Nedersticht. Het oudste gedeelte is de sterke vierkante woontoren (donjon). De ingang was alleen met behulp van een ladder of trap te bereiken. Aan het einde van de 13e eeuw kreeg het kasteel poorten en een gracht. Eind 15e eeuw werd het de woning van de bisschoppen van Utrecht, halfbroers David en Philips van Bourgondië. David van Bourgondië liet de ronde Bourgondische toren bouwen. In 1672 werd het verwoest door het Franse leger. De eerste restauratie van het kasteel is van 1883 door architect P.J.H. Cuypers. Het park werd door J.D. Zocher in 1852/53 aangelegd.

Activiteiten

Een theatrale wandeling op Kasteel Duurstede is inmiddels traditie op Open Monumentendag. Tussen 11.00 en 16.30 uur kunt u opgaan in het weelderige leven aan het hof van bisschop David van Bourgondië. U ontmoet bekende en minder bekende gasten uit die tijd. Maar... omdat het thema dit jaar 'Levend Erfgoed' is wordt het kasteel en het kasteelbos bevolkt door verschillende sprookjesfiguren. Voor de kinderen is er een speurtocht uitgezet met een beloning. Een aanrader!

5 Steenfabriek De Bosscherwaarden

Lekdijk West 28

De voormalige steenfabriek De Bosscherwaarden, nu van Utrechts Landschap, is gebouwd in 1923, precies 100 jaar geleden. De schitterende ringoven met zijn schoorsteen van zo'n 40 meter hoog vormt het unieke decor van deze bijzondere plek. Een aantal vrijwilligers van het Utrechts Landschap staat deze dag klaar om vragen te beantwoorden en u wegwijs te maken op het terrein. De kolenoverslagkraan is afgevoerd naar Franeker voor restauratie, maar zal waarschijnlijk op Open Monumentendag weer terug zijn en is dan in volle glorie te bewonderen. Er zijn geen kosten verbonden aan het bezoek, maar een bijdrage in de 'fooiënpijp' wordt op prijs gesteld.

Activiteiten

Van 12.00 tot 15.00 uur wordt elk heel uur de film gestart over het werk in de fabriek. Aansluitend is er een rondleiding en kun je de locomotief bekijken waarmee de klei in karren werd aangevoerd. Voor kinderen is er een blad met vragen die tijdens het bezoek beantwoord kunnen worden en ze krijgen een verrassing. Na afloop van Open Monumentendag is er een reünie voor oud-medewerkers van de steenfabriek om het 100-jarig bestaan te vieren.

6 Runmolen Rijn & Lek Dijkstraat 29

Boven op de stadspoort De Leutertoren werd in 1659 in opdracht van Antony van Eyndhoven een runmolen gebouwd. Run is fijnge-malen en met water vermengde eikenschors dat bij het leerlooien wordt gebruikt als grondstof. Vaker werden op stadspoorten molens gebouwd omdat de dikke muren en fundering hier geschikt voor waren. Nu is de Wijkse molen de enige poortmolen in het land. Van 1786 tot 1924 waren leden van de familie De Heus eigenaar, daarna kwam de molen in handen van de in 1923 opgerichte Vereniging De Hollandse Molen. Hierdoor werden restauratie in 1934 en voortbe- staan van het monument mogelijk. Vanaf 1972 wordt de molen be- diend door vrijwillige molenaars. De molen wordt vaak verward met de molen op het beroemde schilderij van Van Ruysdael, maar deze stond westelijker.

Activiteiten

De molen is open van 10.00 tot 17.00 uur. De molenaar geeft uitleg. Uitzicht op de haven en de rivier, de overgang van de Rijn naar de Lek. Het Ambacht van Molenaar is eind 2017 geplaatst op UNESCO's internationale Representatieve Lijst van Immaterieel Erfgoed van de Mensheid.

7 Bierbrouwerij, Stadswandeling en Petit Montmartre

Veldpoortstraat 15 en Binnenstad

Bierbrouwerij

In de huidige brouwerij De Dikke vertelt Raymond Uppelschoten om 13.30 en 14.30 uur van oude koperen brouwketels, het brouwersgilde en het bier dat in Wijk werd gebrouwen. Proost!

Stadsbrouwerij De Dikke brouwt sinds 2015 ambachte- lijke bieren, gebaseerd op een historisch recept uit 1495. Met deze brouwerij in de Veldpoortstraat is het bier- brouwen na ruim een eeuw weer terug in de binnen- stad. Wijk bij Duurstede heeft een lange geschiedenis van brouwerijen. Daar weten we niet zoveel van helaas, behalve dan van de Gasthuisbrouwerij. Raymond Up- pelschoten onderzocht de geschiedenis daarvan vanaf de Middeleeuwen.

Stadswandeling

Wandel mee van 15.00 tot 17.00 uur. De start is bij het oude raadhuis aan de Markt 24.

Een stadswandeling met de Wijkse stadsdichter door de Wijkse binnenstad. Als geen ander weet André van Zwieten mooie en boeiende verhalen te vertellen over de sociale geschiedenis van Wijk bij Duurstede.

Petit Montmartre

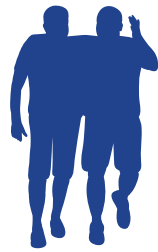
De winkeliersvereniging organiseert op de Markt Petit Montmartre. Schilders onder een paraplu met hun ezel en schildersbenodigdheden. Zij maken portretjes van bezoekers en afbeeldingen van het stadsgezicht. Er is een verkoop van schilderijen.

P12

8 Café 't Hoff Markt 15A

In de middeleeuwen behoorde dit café tot het omvangrijke complex van de Nederhof. De Nederhof is in de 10e eeuw ontstaan als de boerderij van waaruit de meier (ambtenaar in dienst van een heer) de bezittingen van zijn heer bestuurd. Op het terrein stonden stallen, opslagplaatsen, een bakkerij en een brouwerij. De Utrechtse bisschoppen kregen het complex in de 15e eeuw in handen en zorgden dat de huidige gebouwen, waaronder 't Hoff, werden gebouwd. In het midden van 't Hoff zijn nog de resten te zien van de open galerij die hier in de 15e eeuw is geweest: vier natuurstenen zuiltjes met kapitelen van trachiet en bakstenen segmentbogen. Ook het 15e -eeuws plafond is prachtig: op een balklaag met moerbalken zijn in visgraatmotief kinderballen geplaatst. Onderzoek heeft uitgewezen dat Markt 15A een kaatsbaanhuisje is geweest, een luxe open tribune met uitzicht op de kaatsbaan. Dit was de sport voor de elite en de voorloper van het tennisspel. In heel Europa is geen ander voorbeeld te vinden. Bij de samenvoeging met het grote pand werd de open galerij dicht gemaakt.

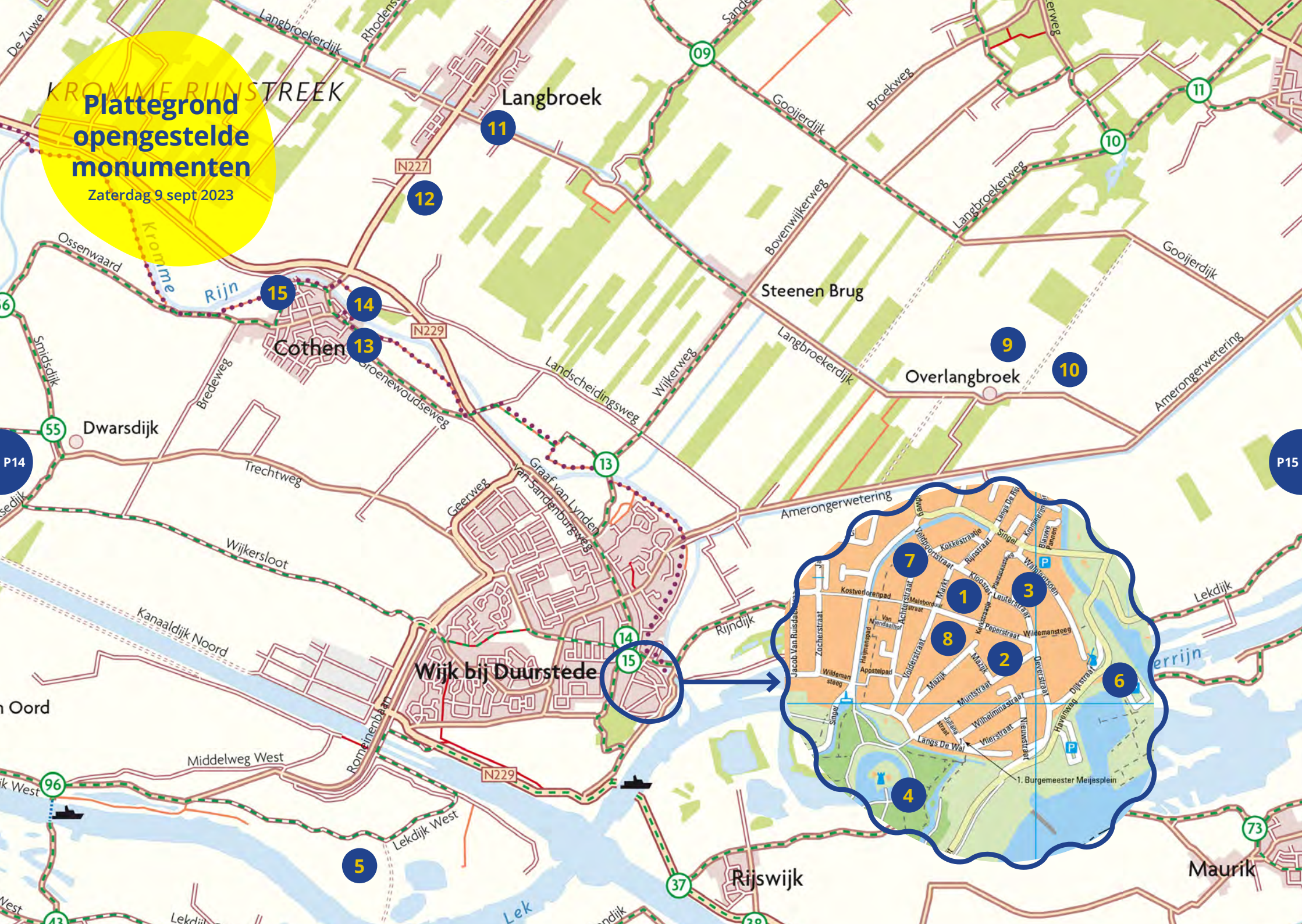
Thema Levend Erfgoed

Zaterdag 9 sept 2023

P13

**Plattegrond
opengestelde
monumenten**
Zaterdag 9 sept 2023

4 monumenten opengesteld in Langbroek

Thema
**Levend
Erfgoed**

Zaterdag 9 sept 2023

9 Hervormde Kerk van Overlangbroek

Langbroekerdijk B30

Op een iets verhoogd en omgracht terrein ligt de (oorspronkelijk) aan St. Hyacinthus gewijde Kerk van Overlangbroek. Hyacinthus was een heilige uit Polen en beschermheer van kraamvrouwen en zwangerschappen. De eerste kerk is hier gesticht in de 14e eeuw. Het huidige gebouw (laatgotisch en eenbeukig) dateert uit de tweede helft van de 15e eeuw. De toren werd pas aangebouwd in 1504. In 2000 zijn de kerk en de toren geheel gerestaureerd. Op het terrein is ook een kleine begraafplaats te vinden.

Activiteiten

Open 10.00 tot 17.00 uur. In de Hyacinthuskerk vinden muzikale intermezzo's plaats in de vorm van orgel- en pianospel. Vrijwilligers van PKN Overlangbroek geven in en om de kerk uitleg over de kerk en het plaatsje Overlangbroek.

10 Kasteel Zuilenburg Langbroekerdijk B32

Zuilenburg is een overblijfsel van de van oorsprong middeleeuwse woontoren Zuilenburg, slot van een tak van de familie Van Zuilen. Het huis bestond aanvankelijk uit een enkele woontoren. Door een tekening van Roelant Roghman uit midden 17e eeuw weten we dat het huis bestond uit twee beuken en twee bouwlagen met een schilddak en trapgevels. In de jaren na 1616 kende het kasteel verschillende eigenaren. In 1911 kwam Zuilenburg in handen van de diaconie van de Nederlands Hervormde Kerk, die het in 1916 doorverkocht aan Paul Loeb. In 1974 werd het huis aangepast naar meer wooncomfort. Ook het exterieur onderging wijzigingen, het schilddak werd een zadeldak en de korte zijden kregen topgevels met schoorstenen. De voorgevel heeft nu een symmetrisch uiterlijk met een centraal geplaatste voordeur op de bel-etage. Sinds een aantal jaren is Zuilenburg in het bezit van de familie Cankrien, die het huis volledig heeft gerestaureerd.

Activiteiten

Open 10.00 – 17.00 uur. Het terrein en het souterrain (als de weersomstandigheden het toelaten) zijn opengesteld. Eenmalig kan dit jaar een wandeling worden gemaakt over het eeuwenoude pad tussen Kasteel Zuilenburg en Kasteel Zuilenstein dat kort na de drooglegging van Het Lange Broek in de 12e eeuw is ontstaan. De wandeling, 1,8 km lang, gaat van Zuilenburg tot Gooijerdijk 9. Daar bevindt zich het jonge voedselbos Stro & Broed op natuurterrein Het Lange Broek. Het voedselbos is niet vrij toegankelijk, maar deze dag mogen bezoekers van Open Monumentendag even rondkijken op het terrein.

Let op: honden moeten aan de lijn!

11 Hervormde Kerk van Nederlangbroek

Brink 8

De eerste kerk dateert van rond 1300 en werd in het derde kwart van de 15e eeuw vervangen door een eenvoudig gotisch kerkje. In 1771 is de kerk voor het overgrote deel vernieuwd. Het schip werd in 1870 opnieuw gerestaureerd. De toren (laatste restauratie in 1989) stamt uit de periode van de late 15e eeuw. Het interieur is deels 18e – deels 19e-eeuws, het orgel is laat 18e eeuws.

Activiteiten

Open 10.00 tot 17.00 uur. Schrijver van boeken over de historie van Wijk bij Duurstede en de Kromme Rijnstreek en journalist Wim van Amerongen vertelt aan de hand van prachtige foto's de geschiedenis van de pastorie en de verdwenen molen in Langbroek. Ook laat hij hilarische volksspelen met varkens vangen herleven. Aanvang lezing 11.30 uur. In de kerk is tevens een fototentoonstelling verzorgd door leden van de fotocub AFV Dorestad. Op gezette tijden zal er orgelspel ten gehore worden gebracht.

12 Brandweerkazerne Cothen/Langbroek

Cotherweg 14

De brandweerkazerne Cothen/Langbroek is een heel modern gebouw met een rieten dak. Rieten daken zijn van oudsher veel toegepast en zijn in de regio nog veel te vinden. Vanwege het hoge brandgevaar bij dit type daken zijn technieken ontwikkeld voor het rietdekken en voor het blussen in geval van nood. Het vrijwillige brandweerkorps Cothen/Langbroek is gespecialiseerd in deze blustechnieken. Tegenover de brandweer, langs de Cothergrift, ligt een klein essenhakhoutbos. Ondanks dat de vraag naar essenhakhout minder is geworden, bestaan de oude essenhakhoutbossen nog steeds in het Kromme Rijngebied. Dit gebied is daarmee uniek in de wereld. Deze oude productiebossen worden echter bedreigd door de aantasting van de schimmel die essentaksterfte veroorzaakt.

Activiteiten

De Brandweerkazerne opent haar deuren voor twee presentaties. Vanaf 13.45 uur is de inloop. Om 14.00 uur verzorgt Frederique Reigersman van Landgoed Rhijnestein de presentatie over essenhakhout met excursie naar het Griftbos via de dam over de Cothergrift. Om 14.45 uur presentatie door rietdekker en vrijwilliger bij de brandweer Jan de Bie over rieten daken, met demonstratie op het terrein van de brandweer. Einde programma rond 15.30/16.00 uur.

3 monumenten opengesteld in Cothen

Thema
**Levend
Erfgoed**

Zaterdag 9 sept 2023

13 Protestantse Kerk De Brink 9

Deze kerk (gewijd aan Sint Agnes) dateert uit de 12e eeuw en is de oudste kerk van Cothen. In 1355 en in 1481 is de kerk zwaar beschadigd door gevechtshandelingen. Tijdens de Reformatie (16e eeuw) werd de kerk in gebruik genomen voor de protestantse eredienst en het interieur aangepast. In 1672 (Franse inval) brandde de kerk geheel af. Het herstel kwam pas in 1735. De kerk werd in 1890 vergroot. In 1981 werd de kerk grondig gerestaureerd en kreeg het interieur zijn bijzondere kleur.

Activiteiten Dr. Kees Vernooij geeft om 10.30 en 14.30 uur lezingen over de boerderijen van oude boerenfamilies in de regio. Hierin is aandacht voor de ontwikkelingen vanaf de Romeinse tijd, de verschillende boerderijtypen en boerderijen met een verhaal. Er is een wandelroute in het dorp en een fietsroute langs diverse oude boerderijen in en om Cothen uitgezet. De routebeschrijvingen zijn in de kerk aanwezig. Kunst bij Agnes: Rondom het kerkje is van 11.00 tot 17.00 uur een kunstmarkt met een aantal marktkramen waar lokale kunstenaars en ambachtslieden hun werk laten zien en verkopen. Er zijn workshops, demonstraties en er is muziek. Informatie op www.bijagnes.eu. De kerk zal voor bezoekers thee, koffie of een drankje schenken tegen een kleine vergoeding.

14 Tuin Kasteel Rhijnestein

Rhijnestein 1-2

Rhijnestein bestaat oorspronkelijk uit een middeleeuwse woontoren met een poortgebouw (± 1300). In de tweede helft van de 19e eeuw werd de toren uitgebreid tot een woonhuis met een symmetrische aanblik. In die tijd werd ook de omringende tuin aangelegd in de Engelse landschapsstijl. Begin 20e eeuw zijn langs de Kromme Rijn geometrische elementen toegevoegd. Het huidige complex is aangelegd door de familie Van Beeck Calkoen en wordt bewoond door nazaten.

Activiteiten De tuin van Rhijnestein is opengesteld. Imker Henk de Hey zal aanwezig zijn om uitleg te geven over de bijen in de natuur en op Rhijnestein. Er is een kleinschalige verkoop van producten van het landgoed. De Krommerijnder vaart van 11.00 tot 17.00 uur heen en weer tussen de tuin van Rhijnestein en het sluisje/café Het Molentje. De re-enactors van Stichting De Inrichting o.l.v. Ruth Schreuder zullen op speelse wijze de aloude band tussen het kasteel en de Kromme Rijn verbeelden langs de route die de Krommerijnder vaart. Bij 't Molentje staat alleen deze dag een Boerenlunch op de kaart.

15 Molen Oog in't Zeil Molenplein

Deze molen is de vierde op deze plek. De eerste (houten standaard) dateert uit de 16e eeuw en heeft tot ver in de 18e eeuw gefunctioneerd. De molenaarsfamilie Van Eck zou hier al van voor 1777 het beroep van molenaar hebben uitgeoefend. De molen onderging een aantal malen veranderingen, maar werd in 1923 buiten gebruik gesteld, ook de wieken werden verwijderd. In 1985 werd de molenromp door brand verwoest. Dankzij vele organisaties én particulieren kon de molen worden gerestaureerd en doet nu weer dienst als korenmolen. Vanwege veiligheidsoverwegingen werkt de molen op dit moment niet. Tijdens controle is gebleken dat één van roedes (stalen balken waaraan het houtwerk van de wieken vastzitten) scheurvorming vertoont. De kans dat tijdens het draaien of malen een wiek kan afbreken is groot. Hierdoor hebben bezoekers wel de kans om rondgeleid te worden tot in de molenkap. Dankzij een sponsoractie waaruit is gebleken dat de Cothenaren de molen een warm hart toedragen, kunnen de wieken eind dit jaar worden vervangen.

Activiteiten

De molenaars verzorgen rondleidingen en vertellen over de techniek in de molen.

Rabobank

Cothen

Wijk bij Duurstede

Langbroek

Comité Wijk bij Duurstede

Guus Swillens
Annemieke Wielinga
Ali van Vemde
Jan Kemink
Karin van Kruijsen
Aart Molendijk
Wendy Norg
Frederique Reigersman

Samenstelling

Ali van Vemde

Foto's

Jeanette van Altendijk
Kees Broekman
Ali van Vemde
en diverse anderen

Ontwerp & Realisatie

Mevrouw Verkade

Informatie

Annemieke Wielinga
jmmwielinga1954@kpnmail.nl

Check de website

www.openmonumentendag.nl
voor actuele informatie en openingstijden.

*Eventuele wijzigingen van
het programma voorbehouden.*

www.openmonumentendag.nl